

EL SALT DEL CAVALL

Resulta obvi que, cada dia més, la natura, amb tot el seu seguit de paisatges espectaculars, riquesa i diversitat d'espècies i formes del relleu, resulta motiu d'entreteniment, si no d'ocupació, per a molta gent, especialment per als anomenats amants de la natura. Tal ha estat l'increment d'aquesta afició que hui en dia disposem de catàlegs de les zones paisatgísticament i naturalísticament més interessants del país. Bé siga en forma de llibres amplament il·lustrats amb fotografies en color, que sovint ens permeten gaudir del paisatge natural sense haver d'eixir de casa o potser ens inciten a calçar les botes i eixir a conèixer més de prop la realitat natural, o bé en llibres de caire més científic, que ens acosten a la natura des d'un punt de mira més intel·lectual. El cas és que aquell que vol conèixer la Terra s'hi pot acostar mitjançant diversos llibres i vídeos.

No obstant això, hi ha llocs que per una o altra raó passen desapercebuts per a la majoria. O bé que, tot i ser coneguts, no han estat considerats en tota la seua magnitud. Llocs que solament són coneguts per la població local o per alguns corremuntanyes amb criteri per poder valorar, amb suficient amplitud de mires, l'interès de cada contrada. Hi ha territoris que semblen estar fora de la mirada dels naturalistes o potser se'ls barra el pas a allò que no està convenientment descrit en els llibres.

Al territori de l'Alcalatén, on, sense cap mena de dubte, hi ha alguns elements de la natura veritablement sobresortints com pot ser la Penyagolosa, també hi ha algunes zones poc conegudes, o fins i tot oblidades. Es tracta de zones de relleus suaus, sense grans estridències, paisatges testimoni d'una vida rural dura, sotmesos a l'explotació feroç d'aquells que s'han hagut de proveir del mitjans més bàsics per a la subsistència lluint dia a dia contra la vegetació, el clima, el relleu, la fauna. Territoris on l'aprofitament dels recursos vegetals ha anat consumint la pell viva de la terra, deixant l'esquelet de roca sobre la qual es desenvolupa, amb dificultat, la vida.

L'àrea que s'estén entre Llucena, pel nord, Argelita i Fanzara, pel sud, i l'Alcora, pel llevant, comprèn territoris on la intensa explotació ramadera, i més modernament els incendis forestals, han reduït la vegetació a brolles de romaní i bruc d'hivern. Hi ha garrigues on el coscoll lluita per sobreviure endinsant les arrels en les fissures reblertes de terra en extensos paisatges càrstics. Hom pot trobar fins i tot testimonis de carrascars i rouredes, antics senyors del territori, hui quasi exiliats per la manca de sòl. D'açò, se n'ha ocupat una

població dispersa en masades o de vegades agrupada en petits nuclis habitats constituïts per unes poques cases, cercant el recer i protecció dels veïns per tal d'afrontar millor la lluita per la subsistència. Subsistència basada en els cultius messiçoles, farratgers i herbacis, que ocupen les terrasses creades pedra a pedra al llarg de segles d'ocupació, i una ramaderia que s'alimenta de brolles i prats secs.

Les aigües de pluja d'aquest territori vessen al riu de Millars a través d'una intricada xarxa de barrancs que, per norma general, solament porten aigua de manera episòdica. Potser un dels més emblemàtics és el conegut com barranc del Frontó. Aquest barranc s'inicia als vessants orientals del Sabinar, territori calcari allomat de la zona del Revolcador, entre Llucena i el Castillo de Villamalefa. Des d'ací, el barranc continua entre llomes fins topar-se amb el barranc d'Andreu, encaixat en la roca, que de vegades dóna lloc a alguns salts d'aigua de gran bellesa. Des d'ací el barranc discorre ara encaixonat, ara obrint-se en àmplies valls on l'agricultura més favorable permet una densitat de masos major.

De tots els accidents que el barranc del Frontó ha de vèncer per obrir-se pas fins al Millars, n'hi ha un de sobresortint per la seua forma i magnitud. Tant és així que

«EL SALT DEL CAVALL ÉS CONSTITUÏT PER DOS GRANS CINGLES ENFRONTATS CARA A CARA QUE EMMARQUEN EL CURS SINUÓS DEL BARRANC»

Jasione mansanetiana

el barranc perdrà el seu nom per a ser batejat ací com barranc del Salt del Cavall. Es tracta d'un gran tall en el substrat triàsic dominant, produït per una gran falla vertical que han aprofitat i llaurat posteriorment les, en aquests paratges, violentes aigües estacionals. Actua aquest pas com una mena de porta per a les terres de la Plana Baixa.

El Salt del Cavall és constituït per dos grans cingles enfrontats cara a cara que emmarquen el curs sinuós del barranc. A les altes parets, i aprofitant les escletxes més amples i profundes, viuen alguns margallons que, per estar lluny de la mà de l'home i del ramat, i fins i tot de les flamerades dels incendis, presenten dimensions poc comunes al nostre territori. Les altures dels tallats rocosos barren el pas al sol enfosquint el caixer del barranc i en les seues obagues s'hi fan màquies de gran luxúria.

El caixer mateix és ocupat per colossals blocs calcaris despresos dels cingles i que amb prou feines són moguts per les impetuoses i efímeres aigües. Caminar per dins del barranc demana la concentració de tots els nostres sentits, car resulta difícil sostraur's de la contemplació dels imponents murs calcaris que formen aquest passadís natural. Però, al mateix temps, la irregularitat del sòl ens demana concentració a cada passa per mirar on posem el peu. Encara les plantes que van apareixent per ací i per allí ens fan bategar el cor. D'entre aquestes la *Jasione mansanetiana*. Quanta natura destil·lada en un paratge tan aspre. Certament és un salt de cavall, com els que habitualment fem jugant a escacs. Com el cavall del nostre tauler, hem d'anar passant per damunt d'altres peces, girant a esquerra o dreta, per tal de trobar el pas més còmode, o l'únic possible, el del Salt del Cavall.

ANTONI AGUILLELLA

Director del Jardí Botànic de la Universitat de València